

Tích truyện Pháp cú - Phần 3

ISSN: 2734-9195 16:52 28/02/2024

Tập "Tích truyện Pháp cú" này được dịch theo bản Anh ngữ "Buddhist Legends" của học giả Eugène Watson Burlingame.

Tích truyện Pháp cú - Phần 3

Tập "Tích truyện Pháp cú" này được dịch theo bản Anh ngữ "Buddhist Legends" của học giả Eugène Watson Burlingame. Nhà học giả này đã căn cứ trên nguyên tác Pháp Cú Sớ Giải (Dhammapada Commentary) bằng tiếng Pàli. Tương truyền Pháp Cú Sớ Giải là công trình của ngài Buddhaghosa (Phật Âm), sống khoảng thế kỷ thứ V Tây lịch.

Tích truyện Pháp cú

3. Chàng Mập Tissa

Nó mắng tôi, đánh tôi...

Lời giáo huấn này đức Đạo sư dạy Trưởng lão Tissa lúc Ngài trú tại tịnh xá Kỳ Viên.

Hình như Đại đức Tissa là con trai người cô của Phật. Xuất gia khi đã lớn tuổi, lại thêm dáng người mập mạp, Tissa ưa thích lợi dưỡng và sự tôn kính riêng cho Phật. Y áo của Đại đức lúc nào cũng giặt ủi láng bóng, và ông luôn luôn ngồi giữa giảng đường tịnh xá.

Một hôm, vài du tăng đến viếng Thế Tôn và tưởng Tissa là một Đại Trưởng lão, họ xin được đặc ân hầu hạ, chùi chân cho Tissa v.v.. Đại đức im lặng.

Lúc ấy một thầy tăng trẻ tuổi hỏi:

- Ngài được mấy hạ?

Tissa trả lời:

- Chưa có hạ nào cả. Tôi già rồi mới xin xuất gia.

Thầy tăng buột miệng:

- Ông Tỳ-kheo tồi! Ông cứ tưởng mình là quan trọng. Gặp các vị Đại Trưởng lão này, ông cư xử chẳng lễ độ một chút nào. Khi họ xin hầu hạ ông các thứ, ông im lặng nhận lời. Ông lại không tỏ ra một chút ân hận về tư cách tồi tệ của mình!

Nói rồi, vị tăng búng tay cái tách.

Lòng kiêu hãnh của một người thuộc giai cấp chiến sĩ nổi dậy, Tissa gắt gỏng:

- Các ông đến gặp ai?

- Chúng tôi đến thăm đấng Đạo sư.

- Nhưng đối với ta, các ông cũng phải tìm hiểu xem người này là ai chứ? Ta sẽ giết tiệt dòng họ các ông!

Nói một mạch cho hả hơi, rồi Tissa đi đến chỗ Phật buồn rầu khóc lóc. Đấng Đạo sư thấy vậy mới hỏi:

- Tissa, sao vậy? Sao ông đến đây tèm lem nước mắt, sầu khổ thế kia? Các du tăng trước đây có bàn với nhau không dám để Tissa đi một mình e gây nhiều chuyện rắc rối, nên đi theo Tissa, đến đánh lễ đấng Đạo sư và cung kính ngồi một bên.

Tissa nghe Phật hỏi liền đáp:

- Bạch Thế Tôn, những Sa-môn này lăng mạ con.

- Nhưng ông đang ngồi ở đâu?

- Ở giữa giảng đường tinh xá, bạch Thế Tôn!

- Khi những Sa-môn này đến, ông có thấy họ không?

- Con có thấy họ, bạch Thế Tôn!

- Ông có đứng dậy chào họ không?

- Thưa Thế Tôn, không.

- Ông có đỡ giùm đồ đạc giúp họ không?

- Bạch Thế Tôn, không. Con không đỡ giùm đồ đạc cho họ.

- Ông có sẵn lòng phục vụ họ không? Và mời nước uống không?
- Không, bạch Thế Tôn! Con không phục vụ cũng chẳng mời nước uống.
- Ông có đem tọa cụ đến mời ngồi và chùi chân cho họ không?
- Thưa không, Thế Tôn!
- Tissa, ông nên làm các việc trên đối với những Sa-môn lớn tuổi, vì ai không làm thế sẽ không được quyền ngồi giữa tịnh xá. Chỉ có ông là đáng bị rầy. Hãy xin lỗi những Sa-môn này đi!
- Nhưng họ đã lăng mạ con, Thế Tôn! Con sẽ không xin lỗi họ.
- Tissa, chớ làm như vậy. Chỉ có ông mới đáng bị rầy. Xin lỗi họ đi!
- Con không xin lỗi họ, Thế Tôn!

Các Sa-môn bạch Phật:

- Ông ấy thật là cứng đầu, thưa Thế Tôn!

Đức Đạo sư trả lời:

- Nay các Sa-môn, đây chẳng phải là lần thứ nhất ông ấy cứng đầu. Kiếp trước ông ấy cũng đã bướng bỉnh như thế.
- Chúng con đã rõ tính ương ngạnh của ông ấy trong hiện tại, bạch Thế Tôn. Nhưng còn kiếp trước ông đã làm gì?
- Nay các Sa-môn hãy lắng nghe! Và đức Phật kể câu chuyện.

Chuyện quá khứ

A. Devala và Nàrada

Vào thuở nọ, dưới triều một vị vua ở Ba-la-nại, có một nhà tu khổ hạnh tên là Devala sau tám tháng ở Hy-mã-lạp-sơn về thành kiếm muối và giấm. Ông cũng muốn về ở gần thành phố trong bốn tháng mùa mưa.

Gặp hai chú bé nơi cổng thành, ông hỏi:

- Các Sa-môn đến thành phố thường ngủ đêm tại đâu?
- Nơi nhà người thợ gốm, thưa Tôn giả.

Thế là Devala đi đến nhà người thợ gốm, đứng trước cửa hỏi:

- Gia chủ! Nếu người bằng lòng, tôi sẽ nghỉ lại một đêm trong nhà người.

Thợ gốm mở rộng cửa mời:

- Ban đêm tôi không làm việc, nhà lại rộng: xin Tôn giả cứ ngủ tại đây.

Devala vừa vào nhà và ngồi xuống thì có một ẩn sĩ khác tên Nàrada cũng từ Hymã-lạp-sơn đến xin tá túc. Người thợ gốm, với lòng tử tế và hiếu khách đối với các Samôn, lo lắng không biết vị ẩn sĩ đến trước có chịu ngủ chung với vị mới đến hay không, nên khéo léo bảo Nàrada:

- Nếu vị ẩn sĩ đến trước đồng ý thì xin mời Ngài.

Và Nàrada Nàrada đến gặp Devala nói:

- Thưa thầy, nếu thầy đồng lòng, tôi xin ngủ lại đây một đêm.

Devala hoan hỷ:

- Nhà còn rộng, xin mời thầy vào và ngủ lại một bên này.

Rồi Nàrada bước vào, ngồi phía sau Devala. Họ chào hỏi nhau một cách thân thiện. Đến giờ ngủ, trước khi nằm xuống, Nàrada cẩn thận ghi nhớ chỗ của Devala và vị trí cửa ra vào. Nhưng Devala, thay vì ngủ đúng chỗ của mình, lại nằm ngay giữa lối đi. Hậu quả là khi Nàrada bước ra ngoài ban đêm, ông đập nhầm bím tóc của Devala. Tức thì nhà khổ hạnh la toáng lên:

- Ối! Ai dẫm lên bím tóc ta?

Nàrada từ tốn trả lời:

- Thưa thầy, tôi. Devala, giọng nóng nảy tiếp tục la:

- Đồ đạo đức giả! Ngươi là đồ rừng rú. Ngươi đã đập lên tóc ta!

- Thưa thầy, tôi không biết thầy nằm ở đây. Xin thứ lỗi cho tôi!.

Rồi Nàrada bước ra, để lại Devala một mình khóc lóc như bị ai bóp vỡ tim. Chưa hết. Sau đó, Devala xoay ngược người lại, nằm xuống, đặt đầu vào chỗ ban nãy đã để chân, cố ý để Nàrada giẫm lên mình. Nàrada bước vào, lòng dằn lòng hỏi nãy mình đã lỡ xúc phạm vị đạo sĩ, lần này mình sẽ đi mé dưới chân người.

Tất nhiên là khi vừa bước vào, Nàrada dẫm ngay lên cổ Devala. Tức thì Devala hét ầm lên:

- Trời! Ai đó?

Nàrada vội vàng nói:

- Thưa thầy, tôi.

Devala lần này càng kêu to:

- Đồ đạo đức giả! Lần đầu ngươi dẫm lên tóc ta, lần này ngươi đạp lên cổ ta. Ta sẽ nguyên rửa ngươi!

- Thưa thầy, tôi không đáng bị khiển trách. Tôi không biết thầy nằm ở phía này.

Khi bước vào tôi đã hết sức dè dặt, tự nhắc nhở phải cẩn thận, đi phía dưới chân đạo sĩ, tránh xúc phạm người. Xin thầy thứ lỗi cho tôi!

Devala vẫn la oai oái:

- Đồ đạo đức giả! Ta sẽ nguyên rửa ngươi.

- Đừng làm vậy, thưa thầy!

Mặc những lời thiết tha xin lỗi của Nàrada, Devala vẫn rửa tiếp:

- Mặt trời có ngàn tia sáng, có trăm ánh lửa xua tan bóng tối. Sáng mai vào lúc mặt trời mọc, đầu ngươi sẽ vỡ làm bảy mảnh.

Nàrada đáp:

- Thầy, tôi đã giải bày hết lời là không phải lỗi tại tôi, thầy vẫn chẳng chịu nghe. Đầu kẻ có lỗi sẽ vỡ làm bảy mảnh chứ không phải đầu người vô tội.

Tức thì Nàrada đọc lời nguyện sau:

- Mặt trời có ngàn tia sáng, có trăm ánh lửa xua ta bóng tối. Sáng mai vào lúc mặt trời mọc, đầu ngươi sẽ vỡ làm bảy mảnh. Ẩn sĩ Nàrada có đại thần thông, có thể thấy suốt tám mươi tiểu kiếp: bốn mươi tiểu kiếp quá khứ và bốn mươi tiểu kiếp tương lai. Vì vậy ông thấy lời nguyện sẽ rớt trúng ngay ông thầy khổ hạnh bạn mình. Ông cảm thấy thương xót, và vì vậy làm phép không cho mặt trời mọc.

Không thấy mặt trời mọc, dân chúng tụ tập trước cổng cung vua, rên rỉ:

- Tàu Đại vương, mặt trời không mọc nữa! Ngài là vua, làm sao cho mặt trời mọc giùm chúng tôi với!

Nhà vua xét lại những hành động, lời nói và ý nghĩ của mình, thấy chẳng có điều gì sai trái, nên không hiểu nguyên nhân nào mặt trời không mọc. Nhà vua suy đoán rằng đây có thể là do tu sĩ cãi cọ bất hòa với nhau nên hỏi thăm, và liền cầm đuốc đi đến nhà thợ gốm cúi chào Nàrada, cung kính ngồi xuống một bên và nói:

- Bạch ngài Nàrada, dân xứ Diêm-phù-đề không thể sinh hoạt như bình thường. Tại sao bóng đêm bao trùm thế giới? Xin trả lời câu hỏi của tôi.

Nàrada kể lại toàn bộ câu chuyện và hậu quả của lời nguyền.

Vua hỏi tiếp:

- Nhưng thưa Tôn giả, làm sao ông ta có thể thoát chết?

- Ông ấy sẽ thoát chết nếu xin lỗi tôi. Vua bắt Devala phải xin lỗi Nàrada. Nhưng Devala một mực ngoan cố:

- Tàu Đại vương, ông bạn này đã dẫm lên tóc tôi và đập lên cổ tôi. Không đời nào tôi thềm xin lỗi đồ đạo đức giả đó! Vua vẫn khẩn thiết yêu cầu Devala:

- Xin lỗi đi, Tôn giả! Đừng làm như vậy!

- Đại vương, tôi không thềm xin lỗi.

- Đầu Ngài sẽ bể làm bảy mảnh!

- Mặc kệ! Tôi cũng không xin lỗi.

Lần này vua gằn giọng:

- Ông vẫn không chịu xin lỗi phải không?

Thế rồi nhà vua nắm lấy tay, chân, bụng và cổ nhà ẩn sĩ, bắt cúi đầu dưới chân Nàrada. Nàrada lòng cõi mở:

- Hãy đứng lên thầy! Tôi đã tha lỗi cho thầy!

Rồi Nàrada râu với vua:

- Đại vương, ẩn sĩ này không chịu xin lỗi tôi. Hãy đem ông ta đến một cái hồ gần thành, đặt một cục đất sét trên đầu ông, bắt ông ta đứng dưới nước ngập cổ.

Vua y lời. Nàrada còn dặn thêm khi ông làm phép cho mặt trời mọc trở lại, Devala hãy lặn xuống nước và trôi lên nơi khác rồi đi đi!

Quả đúng như rằng, ngay khi ánh mặt trời lóe lên thì chạm vào cục đất sét làm vỡ thành bảy mảnh. Tức thì Devala lặn xuống nước, trôi lên nơi khác và đi mất.

Thế Tôn kết thúc câu chuyện:

- Nay các Tỳ-kheo! Nhà vua lúc ấy là Ananda, Devala là Tissa, còn Nàrada chính là Ta. Thuở đó Tissa cũng cứng đầu như vậy. Rồi đức Đạo sư dạy Trưởng lão Tissa như sau:

- Tissa! Nếu một Tỳ-kheo cho phép mình nghĩ rằng người này người kia mắng tôi, người này người kia đánh đập tôi, người này người kia đánh bại tôi, cướp giết của tôi, ông ấy sẽ hận thù không nguôi. Nhưng nếu Tỳ-kheo ấy không ôm ấp những ý nghĩ như vậy, thù hận sẽ nguôi ngoai.

Nói xong Phật đọc Pháp Cú:

(3) Nó mắng tôi, đánh tôi,

Nó thắng tôi, cướp tôi,

Ai ôm biếm bận ấy,

Hận thù không thể nguôi.

(4) Nó mắng tôi, đánh tôi,

Nó thắng tôi, cướp tôi,

Không ôm biếm bận ấy,

Hận thù được tự nguôi.

(còn tiếp)

Nguồn: "Tích Truyện Pháp Cú" được Thiền viện Viên Chiếu dịch theo bản Anh ngữ "Buddhist Legends" của học giả Eugène Watson Burlingame.